

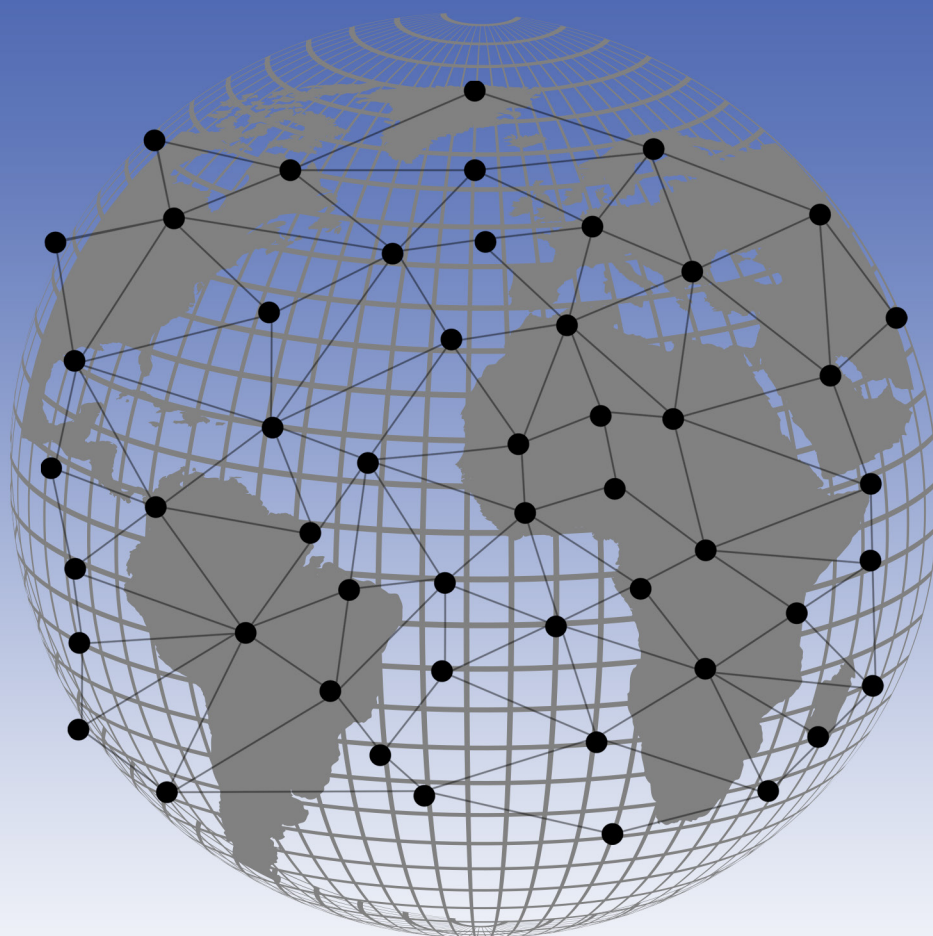

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره هشتاد و سه)

در این شماره می‌خوانید:

- جهان نیاز به گفتگوی بیشتر دارد؛ دستاورد اصلی سیزدهمین کنفرانس سازمان تجارت جهانی
- برکات جنگ اوکراین و روسیه در آسیای مرکزی و قفقاز
- چرخش جهان از افراط در آزادسازی به سمت مقرراتگرایی
- چشم اندازی سفید برای اقتصاد قاره سیاه

اسفند ۱۴۰۲

شناسنامه گزارش

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره هشتاد و سه)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: اسفند ۱۴۰۲

واژه‌های کلیدی: سازمان تجارت جهانی، استراتژی تجاری، تاب‌آوری، جاده توسعه عراق، بانک توسعه و بازسازی اروپا، کشتیرانی، شکاف دیجیتال

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۱۱	تحولات منطقه‌ای
۲۱	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

نتایج سیزدهمین کنفرانس سازمان تجارت جهانی

سیزدهمین کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی (WTO) از ۲۶ فوریه تا ۲ مارس ۲۰۲۴ در ابوظبی برگزار

شد. این کنفرانس بر تعریف آینده تجارت تمرکز داشت. نتایج کلیدی این کنفرانس در ادامه می‌آید:

- در این کنفرانس، موضوعات مهمی مانند تجارت و توسعه پایدار، تجارت و سیاست صنعتی، فضای سیاستی برای توسعه صنعتی و فراگیری تجارت مورد بحث و گفتگو قرار گرفت که حاکی از وجود یک دستور کار گسترده به منظور رسیدگی به مسائل متنوع مرتبط با تجارت است.
- در این کنفرانس، عضویت کومور و تیمور شرقی، به همراه پذیرش توافقنامه یارانه‌های شیلات مورد تأیید قرار گرفت که نشان دهنده تحولاتی در عضویت و توافقنامه‌های سازمان تجارت جهانی است.
- در حالی که چالش‌ها برای حصول توافقی‌های عمده در مورد ماهیگیری، کشاورزی و سایر مسائل همچنان وجود داشت، خوش‌بینی‌هایی در مورد ظرفیت اقدامات جسورانه پیشرو در طول کنفرانس وجود داشت.
- تلاش‌هایی به منظور احیای یک روند کارآمد برای حل و فصل اختلافات در چارچوب سازمان تجارت جهانی صورت گرفت، و وزرا نسبت به این امر و افزایش اثربخشی به روند حل و فصل اختلافات بین کشورهای عضو متعهد شدند.
- در راستای تمرکز بر توافقنامه ماهیگیری، گفتگوها بر سر گسترش توافقنامه ماهیگیری که در سال ۲۰۲۲ برای رسیدگی به یارانه‌های دولتی برای ماهیگیری غیرمجاز و احتمالاً گسترش ممنوعیت به صید بی‌رویه مورد توافق قرار گرفته بود، ادامه پیدا کرد.
- **تعهدات دوجانبه:** کشورهایمانند نیوزیلند برای انعقاد توافقنامه‌های دوجانبه با امارات متحده

عربی، وارد مذاکره شدند تا تقویت روابط تجاری و بررسی فرصت‌های همکاری‌های اقتصادی نزدیک‌تر را پیگیری کنند.

- **تحولات ژئوپلیتیکی:** در سیزدهمین کنفرانس وزیران، ملاحظات ژئوپلیتیکی با مباحثات تجاری در هم تنیده شده بود. این کنفرانس در بنبوحه تحولات ژئوپلیتیکی در حال ظهور برگزار شد و منجر به افزایش توجه کشورهایمانند هند و ایالات متحده به شرکاییمانند نیوزیلند به منظور برقراری روابط نزدیک‌تر در چارچوب سازمان تجارت جهانی شد.

- **عدم قطعیت و چالش‌های آینده:** با وجود تلاش‌ها به منظور حصول پیشرفت در سیزدهمین کنفرانس وزیران، اما وجود چالش‌ها همچنان مشهود بود؛ زیرا در این کنفرانس، توافقات عمده‌ای در مورد ابتکارات کلیدی حاصل نشد؛ در همین راستا، این کنفرانس بر عدم قطعیت در عرصه تجارت جهانی تأکید و نیاز به ادامه گفت‌وگو و همکاری بین اعضای سازمان تجارت جهانی را برجسته کرد.

استراتژی تجاری جدید آمریکا

اخیرا دولت ایالات متحده سند استراتژی تجاری خود را روزآمد کرد. با توجه به جایگاه ایالات متحده در تجارت جهانی، توجه به اولویت‌های این کشور اهمیت دارد. مؤلفه‌های کلیدی استراتژی تجاری دولت آمریکا برای سال ۲۰۲۴ عبارتند از:

۱. **حمایت از حقوق کارگران:** این استراتژی بر حمایت از حقوق کارگران و شیوه‌های تجارت پایدار، از جمله دستمزدهای بالاتر و شرایط کاری ایمن‌تر تأکید دارد.

۲. **تمرکز بر کشاورزان و تولیدکنندگان آمریکایی:** این برنامه از افزایش منافع کشاورزان، دامداران، ماهیگیران و تولیدکنندگان مواد غذایی ایالات متحده و تقویت رشد اقتصادی در این بخش‌ها حمایت می‌کند.

۳. **تقویت تاب‌آوری زنجیره تأمین:** تلاش‌ها برای تقویت تاب‌آوری زنجیره تأمین با هدف رفع آسیب‌پذیری‌ها و تضمین یک سیستم تجارت قوی‌تر انجام می‌شود.

۴. **مقابله با سیاست‌های غیرمنصفانه:** این دستور کار با هدف ایجاد یک محیط تجاری عادلانه‌تر، به دنبال مقابله با سیاست‌های ناعادلانه و شیوه‌های نادرست در تجارت جهانی است. پیداست که منظور مقابله با چین است.

۵. **ترویج سیاست‌های تجاری فراگیر:** این سیاست از طریق همکاری گسترده‌تر با ذینفعان مختلف از جمله رهبران کارگری و بومیان پیگیری خواهد شد.

۶. **مذاکره در مورد توافقات تجاری جدید:** دولت به دنبال حصول توافقات تجاری نوآورانه با سایر کشورهاست.

۷. **ترویج تجارت عادلانه:** دولت در راستای گسترش سیاست‌های تجاری عادلانه، فراگیر و پایدار، در حال مذاکره با ذینفعان مختلف در سطوح وزارتی است.

۸. **مشارکت‌های تجاری:** دولت با هدف تقویت همکاری اقتصادی و ادغام منطقه‌ای، پیشبرد ابتکاراتی مانند ابتکار تجارت قرن بیست و یکم ایالات متحده و تایوان، مشارکت راهبردی تجارت و سرمایه‌گذاری ایالات متحده و کنیا، چارچوب اقتصادی هندو-پاسیفیک و مشارکت آمریکا برای رفاه اقتصادی را در دستور کار خود قرار داده است.

۹. **حمایت از بخش کشاورزی:** حمایت دولت بخش کشاورزی، به ایجاد دستاوردهای قابل توجهی برای ذینفعان داخلی بخش کشاورزی، توانمندسازی کارگران، حمایت از منافع تولیدکنندگان انرژی و محصولات کشاورزی و رشد پایدار در این بخش منجر شده است.

۱۰. **تاب‌آوری نظام تجارت جهانی:** پیگیری اصلاحات و مذاکرات در پلتفرم‌های بین‌المللی مانند سازمان تجارت جهانی، منجر به انعطاف‌پذیرتر، پایدارتر و عادلانه‌تر شدن آنها و در عین حال، تضمین

کارکرد مطلوب سیستم تجارت جهانی خواهد شد.

نگرش ایالات متحده به پایبندی چین به مقررات سازمان تجارت جهانی

نمایندگی تجاری ایالات متحده اخیراً و در تداوم سنتی چندین ساله، عملکرد چین در نظام تجارت جهانی و بویژه سازمان تجارت جهانی را مورد بررسی قرار داد. گزارش‌های سالانه ایالات متحده در این زمینه عمدتاً با هدف فشار بر چین منتشر می‌شوند. نکات کلیدی این گزارش عبارتند از:

۱. سابقه ضعیف در پایبندی: این گزارش بر سابقه ضعیف چین در رعایت قوانین سازمان

تجارت جهانی تأکید می‌کند و بر کم‌کاری‌های این کشور در پایبندی به اصول اساسی مانند عدم تبعیض، باز بودن، مقابله به مثل، انصاف و شفافیت اشاره دارد.

۲. رصد مستمر از سوی ایالات متحده: گزارش نمایندگی تجاری ایالات متحده، بر نظارت

فعال دولت ایالات متحده بر اقدامات چین در راستای رعایت مقررات سازمان تجارت جهانی تأکید می‌کند و از مشارکت و نظارت مستمر در روابط تجاری با چین حکایت دارد.

۳. سازوکارهای حفاظتی منحصر به فرد: در پروتکل الحاق چین به سازمان تجارت جهانی،

سازوکارهای حفاظتی خاصی به منظور تسهیل گذار چین به یک اقتصاد بازار گنجانده شده است. این سازوکارها شامل قوانین ضد دامپینگ ویژه و روش‌هایی برای شناسایی مزایای یارانه‌ای می‌شود.

۴. مکانیزم بازنگری ده ساله: یک مکانیزم منحصر به فرد ده ساله به منظور نظارت بر

پیشرفت چین در اجرای تعهدات متعدد خود در سازمان تجارت جهانی و جمع‌آوری اطلاعات به‌روز در مورد استفاده چین از برنامه‌های صنعتی طراحی شده است.

۵. تعامل حیاتی ایالات متحده و چین: این گزارش بر نقش حیاتی تعامل ایالات متحده

و چین در غلبه بر موانع پیش روی الحاق چین به سازمان تجارت جهانی و رسیدن به اجماع

در مورد تعهدات قاعده‌مندی مناسب، همانطور که در پروتکل الحاق چین و گزارش گروه کاری همراه آن آمده است، تاکید می‌کند و به نوعی چین را در روند الحاق به سازمان تجارت جهانی وام دار ایالات متحده بر می‌شمارد.

۶. رویکرد اقتصاد دولتی: در این گزارش، از چین به دلیل حفظ رویکرد دولتی و غیربازاری در اقتصاد و فعالیت‌های تجاری‌اش که مغایر با هنجارها و اصول مورد تایید سازمان تجارت جهانی است، انتقاد شده است.

۷. سیاست‌ها و رویه‌های زیان‌بار: در این گزارش اثرات مخرب سیاست‌ها و رویه‌های غیربازاری چین بر کارگران، مشاغل و صنایع نه تنها در ایالات متحده بلکه در سطح جهانی شرح داده شده است و بر ضرورت و فوریت اتخاذ رویکرد مقابله مشترک در برابر چنین سیاست‌هایی تأکید شده است.

۸. راهبرد چندوجهی: دولت آمریکا به منظور مقابله با چالش‌های فعلی در روابط تجاری ایالات متحده و چین، راهبردی چندوجهی را در پیش گرفته که بر سرمایه‌گذاری در صنایع داخلی، مقابله با مازاد ظرفیت غیربازاری، ایجاد ائتلاف با متحدان و تعامل مستقیم با چین متمرکز است.

تشدید مناقشه تجارت غلات میان اوکراین و اتحادیه اروپا

در هفته‌های اخیر مناقشه اوکراین و اتحادیه اروپا بر سر تجارت غلات تشدید شده است. برخی کشورهای اروپایی همچون لهستان بدون توجه به قواعد اتحادیه اروپا و در پاسخ به اعتراض کشاورزان خود، محدودیت‌ها بر تجارت غلات اوکراین را بیش از گذشته افزایش داده‌اند. اوکراین به شدت به این موضوع اعتراض کرده است.

مناقشه تجارت غلات میان اوکراین و اتحادیه اروپا، حاکی از وجود پیچیدگی‌های ناشی از تعامل منافع اقتصادی، تنش‌های ژئوپلیتیکی و چالش‌های برقراری توازن میان همبستگی و دغدغه‌های داخلی را به تصویر می‌کشد.

در ابتدا، اتحادیه اروپا در پاسخ به حمله روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ با هدف کمک اقتصادی به اوکراین و همچنین تضمین امنیت غذایی جهانی، از طریق حذف تعرفه و سهمیه‌ها، اقدام به تسهیل صادرات محصولات کشاورزی اوکراین نمود، اما سرانجام شدن محصولات کشاورزی اوکراین به ویژه غلات و دانه‌های روغنی به کشورهای اتحادیه اروپا از جمله لهستان، رومانی، مجارستان، اسلواکی و بلغارستان، منجر به اشباع بازار و کاهش قیمت‌ها و درآمد کشاورزان محلی شد. این امر منجر به بروز اعتراضات و درخواست‌هایی به منظور اعمال محدودیت‌های تجاری بر روی این محصولات شد. لذا این کشورها علی‌رغم تلاش‌های اتحادیه اروپا برای حمایت مالی، در آوریل ۲۰۲۳، با هدف محافظت از کشاورزان خود، واردات غلات اوکراین را ممنوع کردند.

با هدف جلوگیری از بی‌ثباتی بازار و تسهیل جریان تجارت، توافقی در ماه می ۲۰۲۳ انجام شد که بر اساس آن، قرار شد که اتحادیه اروپا ضمن اعطای مجوز صادرات محصولات کشاورزی اوکراین به کشورهای ثالث، بر فروش آنها در داخل کشورهای اتحادیه ممنوعیت اعمال نماید. هر چند که کشاورزان و مقامات محلی همچنان نسبت به تاثیر واردات اوکراین بر بازارهای خود ابراز نگرانی می‌کردند.

نهایتاً در پی عدم تمدید محدودیت‌های اعمال شده از سوی اتحادیه اروپا در سپتامبر ۲۰۲۳، مقامات دولتی لهستان، مجارستان و اسلواکی رأساً اقدام به اعمال ممنوعیت‌های دولتی بر محصولات کشاورزی اوکراین کردند؛ امری که نشان‌دهنده وجود اختلاف نظر در داخل اتحادیه اروپا بود و ابهاماتی را در مورد برقراری توازن میان حمایت از اوکراین و رسیدگی به دغدغه‌های داخلی اعضا، به نمایش گذارد.

از سوی دیگر، مخالفت اوکراین با این اقدامات یک جانبه، ثبت شکایت نزد سازمان تجارت جهانی (WTO) و تهدید به اعمال محدودیت‌های تلافی‌جویانه، اوضاع را پیچیده‌تر کرد. در همین راستا ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین، در اظهارات خود در مجمع عمومی سازمان ملل متحد بر ایجاد اتفاق نظر در اروپا تاکید کرد. باید منتظر ماند و دید که آیا اتحادیه اروپا می‌تواند این موضوع را حل و فصل نماید.

تحولات منطقه ای

توافقنامه ۳۵ میلیارد دلاری میان مصر و امارات متحده عربی

اخیراً دولت‌های مصر و امارات متحده عربی به منظور توسعه شبه جزیره رأس‌الحکمه ۱ توافق‌نامه‌ای را امضا کردند. این توافق‌نامه، گام مهمی در جهت تقویت روابط اقتصادی بین دو کشور تلقی می‌شود و به توسعه اقتصادی و متنوع‌سازی اقتصاد مصر کمک خواهد کرد؛ در همین راستا، انتظار می‌رود که در پی این قرارداد، ظرف دو ماه این توافق وارد فاز اجرایی شود.

بخشی از بودجه این سرمایه‌گذاری که از سوی شرکت دولتی توسعه دارایی ابوظبی (ADQ) تأمین می‌شود، به منظور توسعه یک مرکز جدید شهری، تجاری و گردشگری در مصر هزینه خواهد شد. این پروژه شامل محلات مسکونی جدید، هتل‌ها و تفرجگاه‌های توریستی، اماکن تفریحی و ساختمان‌های خدمات عمومی از جمله بیمارستان‌ها، مدارس و دانشگاه‌ها خواهد بود.

مقامات مصری امیدوارند که احداث این پروژه در سال‌های آینده، به جذب حداقل ۱۵۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی بی‌انجامد؛ پروژه‌ای که پس از تکمیل، ممکن است موفق به جذب هشت میلیون گردشگر خارجی به مصر شود. شایان توجه است که این پروژه، جدیدترین پروژه در میان مجموعه‌ای از پروژه‌های گسترده شهری در سراسر منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (MENA) به شمار می‌رود.

سرمایه‌گذاری امارات در مصر، شامل موارد ذیل می‌شود:

۱. توسعه زیرساختی: امارات متحده عربی به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیرساختی در مصر، از جمله توسعه جاده‌ها، پل‌ها، بنادر و فرودگاه‌ها متعهد شده است. این امر با هدف بهبود ارتباطات و تسهیل تجارت و گردشگری صورت می‌گیرد.

۲. انرژی تجدیدپذیر: دو کشور در مورد همکاری در زمینه پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر، به ویژه در زمینه انرژی خورشیدی و بادی توافق کردند. این اقدام با هدف تنوع بخشیدن به منابع انرژی

مصر و کاهش وابستگی این کشور به سوخت‌های فسیلی انجام شده است.

۳. املاک و مستغلات و گردشگری: امارات متحده عربی متمایل به سرمایه‌گذاری در بخش املاک و مستغلات و پروژه‌های گردشگری به ویژه در امتداد ساحل دریای سرخ و در پایتخت اداری جدید مصر است. پروژه‌ای که با هدف جذب گردشگران خارجی و رونق صنعت گردشگری این کشور صورت می‌گیرد.

۴. توسعه صنعتی: این توافق‌نامه همچنین شامل طرح‌هایی به منظور سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعتی مانند تولید، فرآوری مواد غذایی و داروسازی نیز می‌شود که با هدف تقویت بخش صنعتی مصر و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید صورت می‌گیرد.

۵. خدمات مالی: امارات متحده عربی و مصر در مورد ارتقای همکاری در بخش خدمات مالی، از جمله بانکداری، بیمه و بازارهای سرمایه در قالب این قرارداد به توافق رسیدند؛ اقدامی که با هدف بهبود دسترسی به منابع مالی و حمایت از رشد اقتصادی صورت می‌گیرد.

آثار تحریم‌های آمریکا بر تجارت میان ترکیه و روسیه

بر اساس گزارش‌های رسانه‌های روسی، تهدیدهای اخیر ایالات متحده مبنی بر اعمال تحریم علیه موسسات مالی که با روسیه به تجارت می‌پردازند، بر تجارت ترکیه و روسیه تأثیر گذاشته و باعث اختلال و تأخیر در پرداخت‌های نفت وارداتی ترکیه از روسیه و صادرات ترکیه به روسیه شده است.

قابل توجه است که دستور اجرایی رئیس‌جمهور ایالات متحده که در دسامبر صادر شده بود، بر معاملات انرژی بین ترکیه و روسیه تأثیر منفی برجای گذاشته است؛ به نحوی که پرداخت‌های نفت خام روسیه را با دشواری و پیچیدگی مواجه کرده و متقابلاً روند صادرات ترکیه را مختل نموده است.

در واقع هدف این تحریم‌ها که اختلال در جریان درآمد ارزی روسیه است، به طور ناخواسته بر شبکه پیچیده تراکنش‌های مالی بین دو کشور تأثیر گذاشته؛ به نحوی که بانک‌های ترکیه که به دلیل تهدید

تحریم‌ها تحت نظارت بیشتری قرار دارند، رویکرد محتاطانه‌ای را در پیش گرفته‌اند که منجر به تأخیر در پرداخت‌های صادرکنندگان نفت روسیه شده و زنجیره تأمین انرژی را مختل کرده است.

در همین راستا، پرداخت‌ها برای هفته‌ها متوقف شده است که نشان دهنده پیچیدگی فزاینده انجام تراکنش‌های مالی در میانه تنش‌های ژئوپلیتیکی است. با وجود مخالفت آنکارا با تحریم‌های غرب علیه مسکو، بانک‌های ترکیه مجبور شده‌اند تا معاملات خود با مشتریان روسی را مورد بازبینی قرار دهند. هر چند که وزارت خزانه‌داری و بانک ملی ترکیه از اظهار نظر در مورد این موضوع خودداری کرده‌اند.

علاوه بر این، داده‌های تجاری اولیه، حاکی از کاهش قابل توجه صادرات ترکیه به روسیه است؛ امری که نشان دهنده تأثیر اولیه تحریم‌ها بر تجارت دو جانبه است. در همین راستا به طور ویژه، صادرات ماشین‌آلات تحت تأثیر قرار گرفته است که نگرانی‌ها در مورد پیامدهای گسترده‌تر برای تجارت غیرنفتی را افزایش داده است.

علاقه اروپا به جاده توسعه عراق

بر مبنای گزارش‌های اخیر رسانه‌های عراق، اتحادیه اروپا به شدت تسریع در ساخت پروژه جاده توسعه و تقویت همکاری میان ترکیه و عراق در این زمینه را پیگیری می‌کند. این پروژه، عراق را به ترکیه و بنادر آن متصل می‌کند و شامل یک مسیر زمینی و ریلی به طول ۱۲۰۰ کیلومتر در خاک عراق و اتصال به شبکه ریلی ترکیه است. در همین راستا وزیر حمل و نقل عراق اعلام کرد که این وزارتخانه در جهت تکمیل پنج فاز پروژه بندر بزرگ فاو در زمان‌های تعیین شده در سال ۲۰۲۵ تلاش می‌کند. هر چند که این پروژه با چالش‌های متعددی از جمله تأمین مالی، امنیت و مسائل فنی مواجه است. قابل توجه است که پروژه جاده توسعه، می‌تواند به افزایش حجم تجارت بین عراق و ترکیه و همچنین بین عراق و اتحادیه اروپا کمک کند. همچنین این پروژه منجر به ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی در عراق و ترکیه خواهد شد.

مشارکت عراق با چین در شهر صنعتی آهن و فولاد

اخیراً وزارت صنایع و معادن عراق اعلام کرد که به عنوان بخشی از برنامه‌های خود به منظور رشد و توسعه اقتصادی، احداث شهرهای صنعتی در اغلب استان‌های عراق را کلید خواهد زد. در همین راستا، یکی از مهم‌ترین طرح‌ها در این زمینه، احداث شهر صنعتی آهن و فولاد به مساحت ۷۵۰ هکتار است که در استان بصره و بر اساس جدیدترین طراحی‌های بین‌المللی تخصصی و توسط شرکت چینی «شانگهای»، یکی از بزرگترین شرکت‌های متخصص در این زمینه، اجرایی خواهد شد.

در واقع این طرح با هدف تأمین نیازهای بازار داخلی و در قالب یک طرح صنعتی یکپارچه شامل کارخانه‌های تولید آهن اسفنجی، فولاد و فولاد ضد زنگ اجرا خواهد شد.

شایان توجه است که ایجاد مجتمع‌های صنعتی پیشرفته، منجر به جذب صنعت‌گران و بازرگانان و همچنین ایجاد هزاران فرصت شغلی برای دانش‌آموختگان و متخصصان جوان خواهد شد.

افزایش استخراج نفت افغانستان

بر اساس گزارش وزارت معادن و نفت افغانستان، سطح استخراج نفت خام از حوزه آمو دریا به سبب حفر شش حلقه چاه جدید، به ۱۳۵۰ تُن در روز افزایش یافته است. این در حالی است که پیش از این، روزانه ۱۱۰۰ تُن نفت خام از این حوزه استخراج می‌شد.

این وزارتخانه تا پایان سال ۲۰۲۴ میلادی، قصد حفر ۱۲ حلقه چاه در قشقری، ۸ حلقه چاه در زمردسای، یک حلقه چاه در بازار کمی و ۲ حلقه چاه در بلوک‌های آق دریا را دارد. با تکمیل این برنامه، تعداد چاه‌های فعال در حوزه نفتی آمو دریا به ۴۷ حلقه افزایش خواهد یافت که منجر به ارتقای استخراج روزانه به ۳ هزار تُن خواهد شد.

تأثیر جنگ روسیه و اوکراین بر اقتصاد و تجارت آسیای مرکزی و قفقاز

آمارهایی که اخیراً از سوی برخی رسانه‌های روسی منتشر شده نشان می‌دهد از زمان آغاز جنگ روسیه

و اوکراین، مسیرهای صادراتی اتحادیه اروپا به سمت سایر کشورها در اروپای شرقی و آسیای مرکزی (EECA) تغییر جهت داده است. این تغییر جهت، منجر به ایجاد رونق در خدمات تجاری و حمل و نقل، کاهش رقابت برای صادرات به روسیه و احیای سرمایه‌گذاری‌های راکد قبلی در منطقه شده است.

اعمال تحریم‌های تجاری اتحادیه اروپا از مارس ۲۰۲۲، منجر به نصف شدن حجم صادرات کالاهای اتحادیه اروپا به روسیه و بلاروس شده است؛ این در حالی است که در همین دوره، سهم صادرات اتحادیه اروپا که به سایر کشورهای اروپای شرقی و آسیای مرکزی (به جز اوکراین) اختصاص یافته است، از ۰.۸٪ به ۱.۲٪ افزایش یافته است؛ سهمی که منجر به افزایش صادرات کالا به ارزش تقریبی ۲۵ میلیارد یورو به این منطقه شده است. در ادامه به مهمترین تأثیرات تغییر مسیرهای تجاری بر کشورهای آسیای مرکزی اشاره خواهد شد:

- تغییر مسیر تجاری، تأثیر نسبتاً زیادی بر اقتصاد کوچک قرقیزستان برجای گذاشته است و منجر به افزایش خدمات تجاری و حمل و نقل و همچنین تقویت سرمایه‌گذاری در این کشور شده است. در همین راستا داده‌های بانک ملی قرقیزستان، حاکی از افزایش واردات این کشور از اروپا و گرجستان است. از سوی دیگر صادرات این کشور به روسیه طی سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ نسبت به سال‌های پیش از آن، با جهش مواجه شده است. در مجموع تغییر مسیر تجاری در سال ۲۰۲۲، منجر به رشد ۴ درصدی تولید ناخالص داخلی این کشور شده است. در واقع اضافه شدن فعالیت‌های جدید، منجر به افزایش ارزش افزوده در بخش خدمات حمل و نقل، انبارداری و همچنین در تجارت عمده فروشی و خرده فروشی شده است. در همین راستا قرقیزستان با هدف بهره‌مندی از فرصت‌های تجاری جدید، تلاش‌های خود در جهت توسعه خط راه‌آهن چین-قرقیزستان-ازبکستان به منظور افزایش ارتباطات و در نهایت دسترسی به بازارهای تجاری جدید را افزایش داده است. این امر در عین حالی که موقعیت قرقیزستان به عنوان یک نقطه ترانزیت تجاری به روسیه را تقویت خواهد کرد، بازارهای صادراتی جدیدی را به روی قرقیزستان باز کرده و وابستگی تجارت به روسیه را کاهش می‌دهد.

• مسیر رشد اقتصادی ارمنستان برای اولین بار در طی سه دهه، از زمان آغاز جنگ در اوکراین و مشکلات اقتصادی متعاقب آن در روسیه، به طور چشمگیری از مسیر روسیه جدا شده است و الگوی قبلی سرایت رکود از روسیه به ارمنستان از بین رفته است. در همین راستا، با وجود اینکه تولید ناخالص داخلی واقعی روسیه در سال ۲۰۲۲ کاهش یافت، رشد تولید ناخالص داخلی واقعی ارمنستان به ۱۲.۱٪ رسید. تغییر اساسی ساختاری که در ارمنستان رخ داده، افزایش ۹۵ درصدی تعداد شرکت‌های ثبت‌شده فناوری اطلاعات بوده است. بر اساس آمار وزارت اقتصاد ارمنستان از ابتدای سال ۲۰۲۲، بیش از ۲۰۰۰ شرکت فناوری اطلاعات و حدود ۷۰ هزار متخصص فناوری اطلاعات از روسیه به ارمنستان نقل مکان کرده‌اند. علاوه بر مهاجرت داخلی شرکت‌های کوچک، چندین شرکت بزرگ غربی نیز در ارمنستان مستقر شده‌اند. این هجوم مشاغل، منجر به افزایش واردات کالاهای ارتباطی و دانش‌بنیان از اتحادیه اروپا و ایالات متحده شده است. با این حال در سال ۲۰۲۲، حداقل یک شرکت ارمنی و یک شرکت تابعه روسی که در ارمنستان فعالیت می‌کردند، در فهرست تحریم‌های ایالات متحده قرار گرفتند. هرچند تغییر مسیر تجارت کالاهای غیرتحریم‌شده، منجر به ایجاد فرصت‌های جدیدی برای ارمنستان شده است، اما تداوم این امر با توجه به تعمیق اختلافات دیپلماتیک بین روسیه و ارمنستان، با ابهام مواجه شده است. در همین راستا، تنش‌های دیپلماتیک با روسیه، تجارت دوجانبه کالا را تهدید می‌کند و نظارت ارمنستان بر دور زدن احتمالی تحریم‌ها را تشدید می‌کند، اما احتمالاً کمترین تأثیر منفی را بر بخش خدمات، به ویژه بخش فناوری اطلاعات که از عوامل کلیدی تحولات ساختاری در اقتصاد ارمنستان به شمار می‌رود را به همراه خواهد داشت.

• تأثیر تغییر مسیر تجاری بر اقتصاد قزاقستان، حتی با وجود عبور حجم زیادی از تجارت جدید از این کشور، محدود بوده است. با توجه به اینکه قزاقستان دارای بیشترین ارتباط تجاری مستقیم با روسیه است، در پی تغییر مسیر تجاری، خدمات حمل و نقل و تجاری جدیدی در حال توسعه است. علاوه بر این، یک کریدور تجاری شرق به غرب در حال شکل‌گیری است. بر اساس

داده‌های اداره ملی آمار قزاقستان، واردات از اتحادیه اروپا در ژانویه تا سپتامبر ۲۰۲۳، به ۴.۹ درصد از کل واردات قزاقستان افزایش یافته است؛ در حالی که این رقم در سال ۲۰۲۱ کمتر از ۳ درصد بود. افزایش تجارت، بر بخش حمل و نقل و انبارداری قزاقستان تأثیر قابل توجهی داشته است؛ به نحوی که مجموع ترافیک حمل و نقل این کشور در ژانویه تا سپتامبر ۲۰۲۳، به میزان ۳.۲ درصد افزایش یافته است. شایان توجه است که افزایش واردات از اتحادیه اروپا و صادرات باثبات به روسیه، منجر به کاهش مازاد تجاری قزاقستان در سال ۲۰۲۳ شده است.

- از زمان آغاز جنگ اوکراین، حجم گردشگری تجاری میان گرجستان با روسیه افزایش یافته است. اگرچه این دو کشور از زمان جنگ سال ۲۰۰۸ روابط دیپلماتیک ندارند، اما گرجستان از پیوستن به تحریم‌های غرب علیه روسیه خودداری کرده است و دلیل آن را اهمیت حیاتی تجارت دوجانبه سالانه یک میلیارد دلاری این کشور با روسیه برای ثبات اقتصادی گرجستان دانسته‌اند. از زمان آغاز جنگ، تولید ناخالص داخلی واقعی گرجستان شاهد رشد قابل توجهی بود. در سال ۲۰۲۲، رشد تولید ناخالص داخلی معادل ۱۰.۱ درصد و در سال ۲۰۲۳ معادل ۷.۸ درصد بوده است. این رونق اقتصادی، به دلیل ورود سرمایه، نیروی کار ماهر و افزایش تجارت کالا و خدمات حاصل شده است. گرجستان گرچه عضوی از اتحادیه گمرکی به رهبری روسیه نیست، اما نزدیکی جغرافیایی آن به روسیه، نقش قابل توجهی را در تغییر مسیر تجاری و تسهیل حمل و نقل کالا از ارمنستان و ترکیه به روسیه ایفا کرده است. در همین راستا گرجستان به یک مقصد مهم برای کسب و کارهای روسی، از جمله در بخش فناوری اطلاعات، تبدیل شده است. تعداد ۱۵ هزار شرکت روسی در گرجستان در سال ۲۰۲۲ به ثبت رسیدند، که حاکی از افزایش ۱۶ برابری نسبت به سال پیش از آن است. امری که منجر به افزایش واردات کالاهای سرمایه‌ای به ویژه از اتحادیه اروپا شده است. ذکر این نکته حائز اهمیت است که بروز اختلافات بر سر اجرای تحریم‌ها، بر روابط گرجستان با صندوق بین‌المللی پول تأثیر مستقیمی برجای گذاشته است. در همین راستا این صندوق، اعطای تسهیلات اعتباری ۲۸۹ میلیون دلاری به گرجستان را به حالت تعلیق درآورده و از سرگیری آن

را به تبعیت کامل این کشور از رژیم تحریم‌ها منوط کرده است. با این حال، به نظر می‌رسد تغییر مسیر تجاری کالاهای غیرتحریم‌شده از طریق گرجستان و تقویت صادرات بخش خدمات این کشور در سال‌های آینده همچنان ادامه یابد؛ امری که به عنوان محرک مهمی برای رشد اقتصادی گرجستان عمل خواهد کرد.

همکاری بانک توسعه و بازسازی اروپا با قزاقستان در کریدور میانی

گزارش‌های جدید دولت قزاقستان نشان می‌دهد بانک توسعه و بازسازی اروپا^۱ در سال ۲۰۲۳ تعهد خود به تأمین مالی پروژه‌های قزاقستان را به طور قابل توجهی افزایش داده و تأمین مالی ۲۱ پروژه به ارزش بیش از ۴۵۰ میلیون دلار را متعهد شده است. مجموع سرمایه‌گذاری بانک توسعه و بازسازی اروپا از سپتامبر ۲۰۲۱، از ۱۲۰ پروژه، به ۳۲۰ پروژه با ارزشی بیش از ۱۰ میلیارد دلار افزایش یافته است. تأمین مالی پروژه‌های قزاقستان در سال ۲۰۲۳، با افزایش قابل توجهی مواجه شده است؛ به نحوی که تنها در سال ۲۰۲۳، این رقم به میزان بیش از ۵۰ درصد افزایش یافت و طیف وسیعی از بخش‌های مختلف از زیرساخت و انرژی تا حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) را در بر گرفت.

استراتژی بانک توسعه و بازسازی اروپا در قزاقستان در سال گذشته، همسویی با پایداری زیست محیطی، برابری جنسیتی و تأکید بر بخش خصوصی بوده است؛ به نحوی که ۹۲ درصد از پروژه‌های تأمین مالی شده، در این دسته‌ها قرار داشتند. از جمله این پروژه‌ها می‌توان به اعطای وامی به مبلغ ۳۹ میلیون دلار برای یک پروژه مزرعه بادی ۱۰۰ مگاواتی (پیشبرد اقتصاد سبز) در منطقه ژامبیل و اعطای وامی به مبلغ ۴۰ میلیون دلار به Eastcomtrans به منظور ارتقای ظرفیت جابجایی کانتینر در امتداد مسیر حمل و نقل بین‌المللی دریای خزر (TITR)^۲ اشاره نمود.

شایان توجه است که این بانک با هدف تنوع بخشی به مسیرهای حمل و نقل و همچنین دور زدن روسیه، متعهد شده که طی دو تا سه سال آینده، ۱,۵ میلیارد یورو برای پروژه‌های مرتبط با TITR اختصاص

1- EBRD

۲ - TITR: تحت عنوان کریدور میانی نیز شناخته می‌شود، یک مسیر استراتژیک که چین را از طریق قزاقستان، دریای خزر، آذربایجان و گرجستان به کشورهای اروپایی متصل می‌کند.

دهد. این بودجه به ارتقاء کارایی و ظرفیت این کریدور تجاری، با تمرکز بر توسعه خطوط آهن، بنادر، مراکز لجستیکی و انبارها اختصاص یافته است.

یکی از اهداف مهم این طرح، افزایش ترافیک باری و تجاری‌سازی زیرساخت‌ها به منظور تشویق مشارکت بخش خصوصی است که با هدف قزاقستان برای افزایش ظرفیت این کریدور از ۶ میلیون تن به ۱۰ میلیون تن تا سال ۲۰۲۷ مطابقت دارد.

بانک توسعه و بازسازی اروپا علاوه بر توسعه زیرساخت‌ها، بر گسترش رشد بخش خصوصی و توسعه اقتصادی تاکید زیادی داشته است. در همین راستا استراتژی بانک، بر افزایش رقابت‌پذیری بخش خصوصی و حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs)، به عنوان ستون فقرات اقتصاد، تمرکز دارد.

از سوی دیگر، ابتکاراتی مانند برنامه هفت ساله "جوانان در تجارت" با اختصاص بودجه ۲۰۰ میلیون یورویی، به دنبال بهبود دسترسی جوانان کارآفرین به منابع مالی و آموزش است که تعهد این بانک را نه تنها به توسعه اقتصادی بلکه به ارتقای فرصت‌های اقتصادی برابر و برابری جنسیتی نشان می‌دهد.

به طور خلاصه، فعالیت‌های EBRD در قزاقستان در سال ۲۰۲۳، چندوجهی بوده و بر توسعه پایدار، بهبود زیرساخت‌ها و رشد بخش خصوصی تمرکز داشته است. این بانک از طریق سرمایه‌گذاری‌ها و ابتکارات استراتژیک، نقش مهمی در پیشبرد توسعه اقتصادی قزاقستان و اتصالات منطقه‌ای، به ویژه از طریق TITR ایفا کرده و در عین حال بر پایداری زیست محیطی، برابری جنسیتی و توانمندسازی کارآفرینان جوان نیز تاکید داشته است.

مبادلات تجاری یک میلیارد دلاری عراق و سوریه

بر اساس اظهارات اخیر رئیس شورای بازرگانی عراق و سوریه، حجم مبادلات تجاری بین عراق و سوریه برای اولین بار از یک میلیارد دلار فراتر رفت. دو کشور به منظور تسهیل و گسترش مبادلات تجاری خود، بهره‌گیری از سایر ارزها را در مبادلات تجاری در دستور کار قرار داده‌اند. در حال حاضر سوریه از یورو در معاملات خود استفاده می‌کند، اما احتمال بکارگیری سایر ارزها مانند روبل روسیه، ین ژاپن، یوان چین

و درهم امارات در مبادلات دو کشور عراق و سوریه به منظور تداوم مبادلات تجاری، مطرح شده است.

رئیس شورای بازرگانی عراق و سوریه، استفاده از ارزهای غیر دلاری در مبادلات تجاری بین دو کشور را نشان‌دهنده نیاز متقابل دو کشور به یکدیگر و تمایل آنها برای بهره‌مندی از تولیدات متقابل، به ویژه محصولات صنعتی و کشاورزی تحلیل کرده است. اقدامی که منجر به تقویت روابط اقتصادی و افزایش حجم مبادلات تجاری بین عراق و سوریه خواهد شد، به کاهش وابستگی دو کشور به دلار آمریکا کمک کند و در نهایت منافع اقتصادی برای هر دو کشور را به همراه خواهد داشت.

خروج امارات متحده عربی از فهرست "لیست خاکستری" گروه اقدام مالی (FATF)

اخیراً گروه ویژه اقدام مالی (FATF)^۱، امارات متحده عربی را از "فهرست خاکستری" خود خارج کرد. این فهرست شامل کشورهایی است که تحت نظارت بیشتری از سوی این نهاد قرار می‌گیرند. قرار گرفتن یک کشور در لیست خاکستری FATF، تأثیر منفی بر وجهه آن کشور دارد.

جلسه اخیر گروه اقدام مالی به ریاست سنگاپور برگزار شد و طی آن، کشورهای جبل الطارق و اوگاندا نیز از فهرست خاکستری FATF حذف شدند. در اعلامیه این گروه از جبل الطارق، اوگاندا و امارات متحده عربی به دلیل "پیشرفت قابل توجه" آنها در رسیدگی به "ضعفهای استراتژیک مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم" که پیشتر شناسایی شده بود، قدردانی و اعلام شد که این کشورها دیگر تحت فرآیند نظارت تشدید شده FATF قرار نخواهند داشت.

خروج امارات متحده از لیست خاکستری گروه اقدام مالی، به این معناست که اقدامات امارات متحده عربی به منظور اعمال فشار بر شرکت‌های روسی در تغییر نظر این نهاد تأثیرگذار بوده است. بر اساس گزارشات در نوامبر ۲۰۲۳، شرکت‌های روسی مستقر در امارات متحده عربی، تحت نظارت شدیدتری از سوی بانک‌های محلی قرار گرفته‌اند. هر چند که این نهاد، تاکنون علیه روسیه تحریم‌هایی اعمال نکرده است.

۱ - یک نهاد بین دولتی است که استانداردهای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را تعیین می‌کند.

پژوهش‌های تازه

چشم‌انداز در حال تحول سیاست‌های حوزه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

تازه‌ترین گزارش پایش سیاست‌های سرمایه‌گذاری آنکتاد که اخیراً منتشر شده، بر چشم‌انداز در حال تحول سیاست‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (خروجی) تمرکز دارد، چشم‌اندازی که به طور فزاینده‌ای تحت تأثیر ملاحظات پایداری، تنش‌های ژئوپلیتیکی و نگرانی‌های امنیتی ملی شکل می‌گیرد. این گزارش از طریق بررسی استراتژی‌های تبلیغاتی و چارچوب‌های نظارتی، به منطق پشتیبان سیاست‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خروجی و برجسته کردن روندهای کلیدی می‌پردازد.

نکات برجسته:

- چشم‌انداز جهانی حمایت، تسهیل و تنظیم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خروجی از اوایل دهه ۲۰۰۰ تغییرات قابل توجهی کرده است. این امر نشان دهنده الگوهای در حال تحول سرمایه‌گذاری و تولید جهانی، تمرکز فزاینده بر پایداری و تشدید تنش‌های ژئوپلیتیکی و تغییر تدریجی از آزادسازی به مقررات‌گرایی است. متغیرهایی که سیاست‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را در طول دهه گذشته مشخص کرده است.
- ابتکارات ترویج سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خروجی در بین کشورهای توسعه‌یافته رایج است و در ۷۹ درصد از آن‌ها وجود دارد، امری که نشان‌دهنده نقش آن‌ها به عنوان منابع سنتی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است. حمایت از شرکت‌ها برای سرمایه‌گذاری در خارج از کشور به طور معمول دو هدف اصلی را دنبال می‌کند. اول، توسعه و بین‌المللی شدن کسب و کارهای داخلی، به ویژه شرکت‌های کوچک و متوسط. دوم، ارتقای همکاری‌های بین‌المللی و تلاش‌های توسعه‌ای.
- تعداد فزاینده‌ای از کشورهای در حال توسعه نیز از شرکت‌های خود در سرمایه‌گذاری خارج از کشور حمایت می‌کنند (۱۴ درصد)، که مطابق با نقش فزاینده آنها به عنوان منابع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است. حمایت از بین‌المللی شدن شرکت‌های داخلی و تأمین دسترسی به بازارهای

جدید، منابع و فناوری‌ها، اهداف اصلی این سیاست‌ها هستند.

- ملاحظات پایداری و منافع بالقوه برای توسعه کشور میزبان به طور فزاینده‌ای در میان معیارهای واجد شرایط برای حمایت از سیاست‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خروجی، به ویژه در بین کشورهای توسعه یافته، جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. با این حال، با وجود تعهدات بین‌المللی در چارچوب اهداف توسعه پایدار، تنها ۱۸ اقتصاد توسعه یافته و ۵ اقتصاد در حال توسعه، برنامه‌های ترویج سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در قالب اهداف توسعه پایدار را به طور خاص در کشورهای در حال توسعه اتخاذ کرده‌اند.
- سیاست‌های ترویج و تنظیم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اغلب به طور همزمان در یک کشور وجود دارند. تقریباً نیمی از اقتصادهای جهان محدودیت‌هایی را برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خروجی اعمال می‌کنند، از جمله اکثر کشورهای در حال توسعه و کشورهای توسعه نیافته. در این کشورها، محدودیت‌ها به طور سنتی با هدف کنترل جریان‌های سرمایه برای جلوگیری از مشکلات تراز پرداخت و اطمینان از اینکه سرمایه‌گذاری‌های خارجی تأثیر منفی بر اولویت‌های اقتصادی کشور مبدأ نداشته باشد، اعمال می‌شود.
- دهه گذشته شاهد افزایش قابل توجه محدودیت‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سراسر اقتصادها در همه سطوح توسعه بوده است. تلاش برای رعایت استانداردهای مبارزه با پولشویی و نگرانی در مورد خطرات بالقوه امنیت ملی و اقتصادی ناشی از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خروجی، به این افزایش کمک کرده است. به عنوان مثال، ایالات متحده و اتحادیه اروپا در حال اتخاذ مکانیسم‌های نظارت و غربالگری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برای تراکنش‌های اقتصادی مرتبط با بخش‌های حساس برای امنیت ملی هستند.
- با گسترش محدودیت‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، پیچیدگی قوانین قابل اجرا و اختیارات نظارتی ممکن است قابلیت پیش‌بینی را کاهش و بار اداری را برای مقامات و سرمایه‌گذاران کشور

مبدأ افزایش دهد.

تأثیرات اختلال در مسیرهای کشتیرانی بر تجارت جهانی

گزارش جدید آنکتاد تحت عنوان "کشتیرانی در آب‌های ناآرام: تأثیرات مختل شدن مسیرهای حمل و نقل در دریای سرخ، دریای سیاه و پاناما بر تجارت جهانی"، پیامدهای اختلالات به وجود آمده در مسیرهای کشتیرانی دریای سرخ، دریای سیاه و کانال پاناما را بر تجارت جهانی مورد بررسی قرار می‌دهد. وضعیت دشوار در کانال سوئز و کاهش قابل توجه عبور و مرور از کانال پاناما، از نگرانی‌های اصلی این گزارش است. گزارش همچنین به واکنش شرکت‌های کشتیرانی به تهدیدهای امنیتی در دریای سرخ، که منجر به تغییر مسیر برخی شناورها شده است، پرداخته است. علاوه بر این، چالش‌های پیش روی کانال پاناما به دلیل کاهش سطح آب ناشی از خشکسالی نیز بررسی شده است. این گزارش در نهایت، پیامدهای اقتصادی این اختلالات بر زنجیره‌های تأمین جهانی، حجم تجارت و اقتصاد کشورهای مختلف را تحلیل می‌نماید. نکات کلیدی گزارش در ادامه آمده است:

- اختلال در تنگه‌های حیاتی: گزارش حاضر به اختلالات موجود در سه مسیر دریایی مهم اشاره می‌کند:

- دریای سرخ، که با حملات به کشتی‌ها روبرو است.

- کانال سوئز، که با نگرانی‌های امنیتی مواجه است.

- کانال پاناما، که به دلیل کم‌آبی ناشی از خشکسالی با محدودیت‌هایی روبرو است.

- پیامدهای گسترده: این اختلالات پیامدهای گسترده‌ای برای تجارت جهانی به همراه دارد، از جمله:

- اختلال در زنجیره تامین: احتمال بروز تأخیر، افزایش هزینه‌ها و فشارهای تورمی.

- افزایش چشمگیر هزینه‌های حمل‌ونقل: افزایش قابل توجه نرخ حمل کانتینر و حق بیمه.

- خطرات امنیت غذایی: افزایش آسیب‌پذیری به دلیل مسافت‌های طولانی‌تر و هزینه‌های حمل‌ونقل بالاتر برای محموله‌های غذایی ضروری.
- تأثیر نامتناسب بر اقتصادهای در حال توسعه: افزایش چالش‌ها به دلیل وابستگی به این مسیرهای دریایی و حساسیت بیشتر به نوسانات قیمت.
- وضعیت فعلی: اگرچه این اختلالات به شدت بحران لجستیکی سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۲ نیست، اما ضرورت رصد دقیق و اتخاذ تدابیر پیشگیرانه را به وضوح نشان می‌دهد.
- زمینه‌های کلیدی برای رصد مستمر:
  - برنامه‌های حمل‌ونقل و اتکا به خدمات.
  - پروتکل‌های امنیتی برای کشتی‌ها و بنادر.
  - تأخیر در حمل‌ونقل، زمان‌بندی تحویل و نوسانات نرخ حمل‌ونقل.
  - الگوهای تجارت در حال تحول حمل‌ونقل جهانی.

آمارهای کلیدی گزارش

۱. عبور و مرور ماهیانه از کانال‌های سوئز و پاناما به میزان قابل توجهی کاهش یافته است، به طوری که مقایسه با اوج خود، بیش از ۴۰ درصد کاهش را نشان می‌دهد.
۲. کاهش ۸۲ درصدی تناژ کانتینری عبوری از کانال سوئز تا نیمه اول فوریه ۲۰۲۴.
۳. در سال ۲۰۲۳، حدود ۲۶،۰۰۰ کشتی از کانال سوئز عبور کردند که ۲۳ درصد از کل ترافیک را کشتی‌های کانتینری تشکیل می‌دادند.
۴. تناژ کشتی‌های ورودی به خلیج عدن بین دسامبر ۲۰۲۳ و فوریه ۲۰۲۴ بیش از ۷۰ درصد کاهش

یافته است.

۵. ایالات متحده با ۷۲ درصد از حجم محموله عبوری از کانال در سال ۲۰۲۱، بزرگترین مشتری کانال پاناما محسوب می‌شود.

۶. حدود ۲۲ درصد از کل حجم تجارت خارجی شیلی به عملکرد کانال پاناما وابسته است.

۷. افزایش سرعت حرکت کشتی‌ها به دلیل اختلالات، منجر به افزایش مصرف سوخت شده است. به طوری که ۱ درصد افزایش سرعت، باعث ۲.۲ درصد افزایش مصرف سوخت می‌گردد.

۸. از نوامبر ۲۰۲۳، نرخ حمل کانتینر در مسیرهای آسیا پاسیفیک به اروپا به طور قابل توجهی افزایش یافته است، به طوری که میانگین نرخ حمل و نقل نقطه‌ای کانتینر در دسامبر ۲۰۲۳ با ۵۰۰ دلار افزایش مواجه شده است.

۹. حق بیمه ریسک جنگی برای کشتی‌های عبوری از دریای سرخ افزایش یافته و تا اوایل فوریه ۲۰۲۴ به حدود ۰,۷ تا ۱ درصد از ارزش کشتی رسیده است.

۱۰. اختلالات در مسیرهای کشتیرانی، چالش‌هایی را برای تجارت جهانی ایجاد کرده که به ویژه بر کشورهای در حال توسعه تأثیرگذار بوده و منجر به افزایش هزینه‌ها و تغییر در الگوهای ارتباطی شده است.

آفریقا در مسیر پیشرفت

بر اساس گزارش تازه چشم انداز عملکرد اقتصاد کلان قاره آفریقا که توسط گروه بانک توسعه آفریقا منتشر شده است، انتظار می‌رود که ۱۱ کشور آفریقایی در سال ۲۰۲۴ جزو ۲۰ اقتصاد با سریع‌ترین رشد در جهان باشند. نکات کلیدی گزارش در ادامه آمده است:

۱. رشد تولید ناخالص داخلی واقعی (GDP) برای کل قاره به طور میانگین ۳,۸ درصد در سال ۲۰۲۴ و

- ۴.۲ درصد در سال ۲۰۲۵ پیش بینی شده که بالاتر از میانگین جهانی ۲.۹ درصد و ۳.۲ درصد است.
۲. آفریقا پس از آسیا، دومین منطقه با سریع‌ترین رشد اقتصادی باقی خواهد ماند.
۳. ۱۱ کشور برتر آفریقایی که پیش‌بینی می‌شود عملکرد اقتصادی قوی را تجربه کنند، نیجر (۱۱.۲٪)، سنگال (۸.۲٪)، لیبی (۷.۹٪)، رواندا (۷.۲٪)، ساحل عاج (۶.۸٪)، اتیوپی (۶.۷٪)، بنین (۶.۴٪)، جیبوتی (۶.۲٪)، تانزانیا (۶.۱٪)، توگو (۶٪) و اوگاندا (۶٪) هستند.
۴. با وجود چالش‌های جهانی و منطقه‌ای، ۱۵ کشور آفریقایی بیش از ۵ درصد افزایش تولید ناخالص داخلی داشته‌اند.
۵. چشم‌انداز رشد میان‌مدت برای پنج منطقه قاره به آرامی در حال بهبود است.
۶. رشد در اقتصادهای پیشروی آفریقا از عوامل مختلفی از جمله کاهش وابستگی به کالاهای اساسی از طریق پیشبرد برنامه‌های تنوع اقتصادی، افزایش سرمایه‌گذاری استراتژیک در بخش‌های کلیدی رشد، و افزایش مصرف دولت و بخش خصوصی و همچنین تحولات مثبت در بازارهای صادراتی کلیدی بهره‌مند شده است.
۷. پیش‌بینی می‌شود روند رشد اقتصادی آفریقا تا زمانی که اقتصاد جهانی انعطاف‌پذیری خود را حفظ کند، تورمزدایی ادامه یابد، سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیربنایی پویا بماند و پیشرفت در بازسازی بدهی و تحکیم مالی پایدار باشد، تداوم یابد.
۸. افزایش پیش‌بینی رشد برای سال ۲۰۲۴ نشان‌دهنده تلاش‌های هماهنگ سیاست‌گذاران قاره برای پیشبرد راهبردهای متنوع‌سازی اقتصادی با تمرکز بر افزایش سرمایه‌گذاری در بخش‌های کلیدی رشد و همچنین اجرای سیاست‌های داخلی به منظور تثبیت وضعیت مالی، معکوس کردن افزایش هزینه‌های زندگی و تقویت مصرف بخش خصوصی است.

۹. شرق آفریقا همچنان پیشرفت اقتصادی قاره را رهبری خواهد کرد و پیش‌بینی می‌شود رشد در سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ به ترتیب به ۵.۱ و ۵.۷ درصد افزایش یابد که با حمایت از سرمایه‌گذاری‌های استراتژیک قوی برای بهبود ارتباطات داخلی و عمیق‌تر شدن تجارت درون منطقه‌ای همراه است.
۱۰. در شمال آفریقا شرایط آب و هوایی نامساعد متوالی و چالش‌های کلان اقتصادی، رشد منطقه را در سال ۲۰۲۴ در سطح ۳.۹ درصد نگه می‌دارد که با افزایش جزئی به ۴.۱ درصد در سال ۲۰۲۵ بهبود می‌یابد.
۱۱. در آفریقای مرکزی پیش‌بینی می‌شود رشد در سال ۲۰۲۴ به ۳.۵ درصد کاهش یابد، اما بهبود پیش‌بینی شده در مصرف بخش خصوصی و افزایش سرمایه‌گذاری و صادرات معدن می‌تواند به افزایش رشد به ۴.۱ درصد در سال ۲۰۲۵ کمک کند.
۱۲. در جنوب آفریقا پیش‌بینی می‌شود رشد در سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ به ترتیب ۲.۲ و ۲.۶ درصد و کند باقی بماند که نشان‌دهنده ادامه ضعف اقتصادی در آفریقای جنوبی به عنوان بزرگترین اقتصاد منطقه است.
۱۳. در غرب آفریقا پیش‌بینی می‌شود رشد در سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ به ترتیب به ۴ و ۴.۴ درصد برسد. انتظار می‌رود رشد قوی در اکثر کشورهای منطقه، کاهش سرعت رشد در نیجریه و غنا را جبران کند.

شکاف دیجیتال گسترده‌تر می‌شود

بانک جهانی اخیراً نخستین گزارش جامع خود در زمینه اقتصاد دیجیتال در پهنه جهانی را تحت عنوان "روندها و پیشرفت‌های دیجیتال ۲۰۲۳" منتشر کرد. نکات کلیدی گزارش در ادامه می‌آید:

۱. گسترش شکاف دیجیتالی:

- علی‌رغم افزایش جهانی پذیرش اینترنت، کشورهای کم‌درآمد در زمینه‌های حیاتی مانند دسترسی

به اینترنت، نفوذ پهنای باند، سرعت اینترنت و مصرف داده‌ها با چالش‌های متعددی روبرو هستند و این امر، تشدید شکاف دیجیتالی را به دنبال داشته است.

۲. شتاب پذیرش دیجیتال در سایه همه‌گیری:

- همه‌گیری کووید-۱۹ باعث افزایش قابل توجهی در استفاده از اینترنت، به‌ویژه برای برنامه‌های کاربردی در کسب‌وکار، آموزش، امور مالی، مراقبت‌های بهداشتی و خرید شده است.

۳. مزایای آمادگی دیجیتالی:

- شرکت‌هایی که از قبل آمادگی لازم برای ورود به دنیای دیجیتال را داشتند و آن‌هایی که در طول همه‌گیری در راه‌حل‌های دیجیتال سرمایه‌گذاری کردند، از نظر عملکرد فروش، انعطاف‌پذیری و پایداری بیشتری نشان دادند.

۴. نقش محوری بخش دیجیتال در رشد:

- بخش دیجیتال به عنوان موتور محرک نوآوری، رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال، نقشی اساسی ایفا می‌کند و علاوه بر آن، تاثیرات مثبتی بر سایر بخش‌ها نیز می‌گذارد.

۵. خدمات IT: یک بازیگر کلیدی:

- بخش خدمات IT به عنوان پویاترین و سریع‌ترین بخش در حال رشد اقتصاد جهانی ظهور کرده و به طور قابل توجهی به ارزش افزوده و اشتغال جهانی کمک می‌کند.

۶. فرصت‌های صادراتی نوظهور:

- تنوع زنجیره ارزش جهانی و تقاضای رو به رشد برای خدمات IT و مبتنی بر IT، فرصت‌های جدیدی را برای کشورهای در جهت دنبال کردن استراتژی‌های رشد صادرات محور فراهم می‌کند.

۷. ظهور شرکت‌های دیجیتال محلی:

- کشورهای کم‌درآمد و متوسط شاهد ظهور شرکت‌های دیجیتال بومی هستند که به رفع نیازهای بازار محلی، تحریک نوآوری و ایجاد تاثیرات اقتصادی مثبت می‌پردازند.

۸. رشد تصاعدی داده‌ها:

- حجم داده‌ها در حال تجربه رشدی تصاعدی است و این امر نیاز به ارتقای قابل توجه زیرساخت‌های پهنای باند در تمام کشورها برای مدیریت این موج را به وجود آورده است.

۹. زیرساخت‌های حیاتی داده:

- سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های داده، از جمله نقاط تبادل اینترنت (IXP)، مراکز داده و رایانش ابری، برای پشتیبانی موثر از اقتصاد دیجیتال ضروری است.

۱۰. زیرساخت عمومی دیجیتال (DPI):

- DPI یک مفهوم جدید است که شامل قابلیت‌های اساسی لازم برای توسعه خدمات دیجیتال در سطح جامعه می‌شود. نمونه‌هایی از آن شامل پلتفرم‌ها و سیستم‌هایی برای شناسایی دیجیتال، پرداخت‌های دیجیتال و اشتراک‌گذاری داده‌ها است. توسعه این زیرساخت‌ها شرط لازم موفقیت کشورها در اقتصاد دیجیتال است.